

Alicja Simonówna

Wiersze niemiecko-polskie

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 9/1/4, 73-75

1910

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Broszurka ta znajduje się w woluminie miscellaneów biblioteki parafialnej w Nisie na Ślązku, zawierającym przeważnie druki astronomiczne, arytmetyczne itp. z lat 1499—1513 (Joannes de Sacro Busto, Peurbach, Schot, Kalendarium Joannis de Monte Regio, Petrus de Eliaco, Albertus Magnus i t. d.), z krakowskich wydań są:

1) Algorismus Joannis de Sacro Busto. Ungler 1511 (brak karty tytułowej).

2) Computus chirometralis ab a 1482—1558 Joannis Glogoviensis. Joannes Haller 1507.

3) Introductorium Astronomiae Cracoviense elucidans Almanach. Crac. 1506 (b. w. drukarza). Nad tytułem dopisano współcześnie:

Cracoviae Anno Dei 1514 quo anno hiems erat frigida, ita ut molendinae omnes deficiente aqua molare non valuerunt.

Właściciel książki, który częste w niej robił glosy do tekstu dzieł, zapisał imię swoje kilka razy, n. p. przy Nrze 2 (Computus chirom.): *Sum Bartholomaei Jonae a Schweydnitz*, gdzieindziej dodał rok: 1516. Zapisał on się był 5 listopada 1513 w uniwersytecie krakowskim (Chmiel, Album studiosorum Univers. Cracov. II, 149); dopisany przez niego czas wydania tego wykładu snów (1514—15) ulegać więc nie może żadnej wątpliwości.

Na oprawie przedniej w części zniszczonej widać u dołu dwa berła skrzyżowane, jak w Wisłockiego Incunabula Typographica na str. 149. Estreicher (Bibliografia polska XV, 33) prócz wydań tego wykładu snów z odmiennym tytułem z r. 1527 i 1533 wymienia jeszcze trzecią edycję, w której nie jest wyrażony rok i miejsce wydania, a którą miał kiedyś w rękę i opisał dokładniej w „Weteranie Poznańskim“ z roku 1825, s. 422—3 J. Ł. t. j. J(ózef) Ł(ukaszewicz). Ale z opisu tego widać, że chociaż wydanie to, dotąd także nieodszukane w bibliotekach, najwięcej zbliżone jest do egzemplarza niseńskiego, to jednak zupełnie jest od niego odmienne, gdyż miało format dwunastki i obejmowało cały arkusz. Jako wydawcę przypuszczał Łukaszewicz Hallera. Wydanie więc powyżej opisane jest zupełnie nieznanne.

Ostrowo, W. Ks. Poznańskie.

Ks. Kazimierz Miaskowski.

Wiersze niemiecko - polskie.

Do notatki o pieśni Kochanowskiego w tłumaczeniu niemieckiem XVII wieku (Pamiętnik literacki, VII, s. 139) pragnęłabym dodać, iż u Krzysztofa Kaldenbacha (z Schwiebus pod Głogowem, 1613—1698; por. Estreicher XIX, 15) „Deutsche Lieder und Getichte/ in gewisse Bücher eingetheilet. Editore Filio

Cognomine Tübingen. Gedruckt bey Martin Romney 1683 (niewymienione u *Estreichera*) w części II-giej „Das ander Buch der Hochzeit-Getichte“ i III-ciej „Das dritte Buch der Klag-Lieder“ pomieszczone są między innymi wiersze polskie.

Są to t. zw. „Gelegenheitsgedichte“ na cześć zasłużonych obywateli kraju, krewnych lub przyjaciół. Muzyka niemiecka zawdzięcza tego rodzaju kompozycom szereg najpiękniejszych pieśni ówczesnych i nie jest wykluczone, że i do części utworów tego zbioru poetyckiego muzyka w swoim czasie istniała.

Wiersz w drugiej części (s. 128) poświęcony Janowi Göbel i Zofii Fehrmann poprzedza sonet niemiecki:

„Jch war ein Deutsches Lied zu spielen euch bedacht“ i t. d.

Ponieważ zaś Amor o Sarmacyi wspomina, więc prawi poeta:

Wol / sprach ich; musz also auch meine Leyer klingen:
Steht bey den Polen auch zu sehn / was sie erreicht.

In quantum litterae suppetebant.

„Jako więc roza z Pestu dwurodnego
Przenászâia ¹⁾ do ogrodu Rzymskiego.
Aby tam w nowa krásę rozkwitnęła,
I Erycyná slubny wieniec zęła:
Wydrze cię ziemiá teraz nam osobna,
Páнно nadobna.

Nie Thezeus tylko Aryádnę cudna,
Ani Medea Jázon nie obludna
Indziey lubili: y dzis Amor dziki
Wyprawia z domu swoje holdowniki;
A nie raz Litwę z Prusy, gdzie co czuie
Słodko buntuie.

Ten y Plutoná w nie włásna kráinę
Po Siciliyska porwal Proserpinę;
Y Orpheá wiodl przez podziemne gmáchy
Cieni czcze zięły, á w krolestwie nocy
szukal pomocy.

Temu pásl owce Phebus u Admetá;
Y przed Megára choc przeciwna Kretá
Scylly niezbozney się upodobałá.
Stad záletnikow tysiac ogladálá
Cna Penelope; y, gdzie nawet zginie
Leander plynie: itd. (jeszcze 8 strof).

¹⁾ Podaję dokładnie ortografię i akcenty autora; drukarnia niektórych czcionek polskich nie posiadała wcale.

Pieśni żałosne w III części¹⁾ zbioru Kaldenbacha są w niemieckim, polskim, francuskim, hiszpańskim, włoskim, greckim i hebrajskim języku ułożone.

XI pieśń.

Bede y Polskim slowem cie / Bracie / zalowal /
 Snadzbym y tak imie twe slodkie slawney chowal.
 Wszak dobrze ty rozumiesz / jesli pierwszey mowy
 Nie wszystka pamiec wyszla z twey ucieszney glowy.
 Y ja cokolwiek brzakac w te to wdzieczne strony
 Bylem od Kalliopy cney niegdy zdarzony.
 Biada mnie mizernemu ! ja teskne ku tobie
 Narzekaiac na szczescie zle w gorskiej zalobie
 etc. etc.

Styczności z dworem polskim Władysława IV Kaldenbach. zawdzięczał znajomość języka polskiego. W tym samym zbiorze znajduje się w „Das erste Buch Heroischer Getichte“ dłuższy utwór poetycki:

„Sarmatischer Hymen / oder Auff Königliches Beylager / Vladislai, des Vierdten / der Polen und Schweden Unüberwindlichsten Königes u. s. f. wie auch Der Durchlechtigsten Prinzessin / Pr. Loysen Marien / von Gonzage / von Cleeff / Hertzogin von Mantua / und Nevers u. s. f.

In Warschaw hochfeyerlichst begangen“.

Jest to panegiryk na cześć króla i narodu polskiego, z domieszką dat historycznych (od czasów Piastowskich do Władysława IV) na tle mitologicznym w stylu przesadzonym pisarzy niemieckich XVII w.. Estreicher cytuje jeszcze jeden polski wiersz Kaldenbacha, „Hołdowną Klio“ na przysięgę lenną Wielkiego Kurfirszta z r. 1641.

Berlin.

Alicya Simonówna.

Polskie tłumaczenia i przeróbki Anakreonta.

W uzupełnieniu naszego studyum o pierwszym polskim tłumaczeniu Anakreonta²⁾ podajemy zwięzły przegląd dalszej pracy która rozwinęła się na tem polu i trwa aż do dzisiejszych czasów

¹⁾ Threnen / oder Klage-Lieder / Seinem hertzgeliebten Brude r Mattheo Kaldenbach / welcher 1652.19 Christmonats zu Dantzig selig in Gott verschieden / und den 27 darauff in der Pfarr-Kirchen daselbst Christlich zur Erden bestattet worden / aus inniglicher Liebe vergossen etc. Dem Ehrenvesten und wol-Vornemen Kauff- und Handelsmann in Lublin / meinem insonders geehrten Herren und Freunde. Mein Vielgeehrter Herr Pfoertner / etc. etc., str. 233.

²⁾ Por. Pamiętnik literacki, VII, s. 57, 251.